GENERALINĖS ADVOKATĖS VERICA TRSTENJAK IŠVADA, pateikta 2010 m. sausio 12 d.[1]

Turinys

I — Įžanga ..... I - 2125

II — Teisinis pagrindas ..... I - 2126

A — Bendrijos teisė ..... I - 2126

1. Pirminė teisė ..... I - 2126

2. Reglamentas Nr. 44/2001 ..... I - 2126

B — Nacionalinė teisė ..... I - 2128

III — Bylos aplinkybės, procesas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ir prejudiciniai klausimai ..... I - 2129

IV — Procesas Teisingumo Teisme ..... I - 2133

V — Šalių argumentai ..... I - 2133

A — Priimtinumas ..... I - 2133

B — Pirmasis prejudicinis klausimas ..... I - 2134

1. Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunkčio taikymas keliose valstybėse narėse teikiamų paslaugų sutartims (pirmojo klausimo a punktas) ..... I - 2134

2. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas remiantis Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka (pirmojo klausimo b punktas) ..... I - 2136

3. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas, kai veiklos centro nustatyti neįmanoma (pirmojo klausimo c punktas) ..... I - 2138

C — Antrasis prejudicinis klausimas ..... I - 2139

VI — Generalinės advokatės analizė ..... I - 2139

1 — Originalo kalba: slovėnų.

A — Įžanga ..... I - 2139

B — Priimtinumas ..... I - 2141

C — Pirmasis prejudicinis klausimas ..... I - 2143

1. Įvadinės pastabos apie komercinio atstovavimo sutartį ..... I - 2143

a) Komercinio atstovavimo sutarties bruožai ..... I - 2143

b) Komercinio atstovavimo sutartis kaip paslaugų teikimo sutartis ..... I - 2145

2. Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antros įtraukos taikymas paslaugų teikimo sutartims, vykdomoms keliose valstybėse narėse (pirmojo klausimo a punktas) ..... I - 2146

3. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką (pirmojo klausimo b punktas) ..... I - 2149

4. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas, jei neįmanoma nustatyti vietos, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos (pirmojo klausimo c punktas) ..... I - 2153

D — Antrasis prejudicinis klausimas ..... I - 2158

E — Išvada ..... I - 2159

VII — Išvada ..... I - 2159

I — Įžanga

1. Po sprendimų *Color Drack*,[2] *Falco*[3] ir *Rehder*[4] ši byla suteikia Teisingumo Teismui naują galimybę išaiškinti specialios jurisdikcijos taisykles bylose dėl sutartinių santykių. Šioje byloje iš esmės kyla 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo[5] (toliau – Reglamentas Nr. 44/2001) 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antros įtraukos aiškinimo klausimas, kuomet paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Jei paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse, būtina atsižvelgti į tai, kad jos taip pat gali būti teikiamos

2 — 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimas *Color Drack* (C-386/05, Rink. p. I-3699).

3 — 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Falco Privatstiftung ir Rabitsch* (C-533/07, Rink. p. I-3327).

4 — 2009 m. liepos 9 d. Sprendimas *Rehder* (C-204/08, Rink. p. I-6073).

5 — OL L 12, 2001 1 16, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42.

internetu bei šiuolaikinėmis ryšio priemonėmis, pavyzdžiui, elektroniniu paštu.

2. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės klausia, ar tarp skirtingose valstybėse narėse įsikūrusių kontrahentų sudarytos komercinio atstovavimo sutarties, kuria remiantis prekybos agento paslaugos buvo teikiamos keliose valstybėse narėse, atveju jurisdikcija nustatoma remiantis Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka, ir kokie kriterijai yra svarbūs nustatant jurisdikciją turintį teismą. Prejudiciniai klausimai kyla ginče tarp atstovaujamojo, bendrovės *Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH* (toliau – ieškovė), kurios buveinė yra Austrijoje, ir prekybos agento, bendrovės *Silva Trade S.A* (toliau – atsakovė), kurios buveinė yra Liuksemburge.

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisė*

1. Pirminė teisė

3. EB sutarties IV antraštinės dalies (Vizų, prieglobsčio, imigracijos ir kitos su laisvu asmenų judėjimu susijusios politikos sritys) 68 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„234 straipsnis šiai antraštinei daliai taikomas tokiomis aplinkybėmis ir sąlygomis: šios antraštinės dalies išaiškinimo arba remiantis šia antraštine dalimi Bendrijos institucijų priimtų teisės aktų teisėtumo ar išaiškinimo klausimui iškilus valstybės narės teismo, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami, nagrinėjamoje byloje, tas teismas, manydamas, kad sprendimui priimti reikia nutarimo šiuo klausimu, prašo Teisingumo Teismą šiuo klausimu priimti nutarimą.“

2. Reglamentas Nr. 44/2001

4. Reglamento Nr. 44/2001 11 konstatuojamoje dalyje numatyta:

„Jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, ir šiuo pagrindu jurisdikcija turi būti visada prieinama, išskyrus keletą aiškiai nustatytų situacijų, kuriuose bylinėjimosi objektas arba šalių autonomija pateisinama kaip kitokia susijusi aplinkybė. Turi būti atskirai apibrėžta juridinio asmens buveinė, siekiant didesnio bendrų taisyklių aiškumo ir išvengti jurisdikcijos prieštaravimų. <...>“

5. Reglamento Nr. 44/2001 II skyrius „Jurisdikcija“ numatytos nuostatos dėl jurisdikcijos.

6. Reglamento Nr. 44/2001 skyriaus dėl jurisdikcijos 1 skirsnio „Bendrosios nuostatos“ 2 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Pagal šį reglamentą valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose.“

7. To paties Reglamento Nr. 44/2001 skirsnio 3 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims bylos gali būti keliamos kitos valstybės narės teismuose tik pagal šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles.“

8. Skyriaus dėl jurisdikcijos 2 skirsnio „Speciali jurisdikcija“ 5 straipsnyje numatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

1. a) sutarties gali būti iškelta atitinkamos prievolės vykdymo vietos teismuose;

b) pagal šią nuostatą ir jeigu nesusitariama kitaip, atitinkamos prievolės vykdymo vieta yra:

— parduodant prekes – valstybėje narėje, į kurią prekės buvo arba turėtų būti pristatytos pagal sutartį,

— teikiant paslaugas – valstybėje narėje, kurioje paslaugos buvo arba turėtų būti suteiktos pagal sutartį;

c) a papunktis taikomas tuomet, kai netaikomas b papunktis;

<…>“

2) jei skundžiama pirmosios instancijos nutartis buvo visa patvirtinta, išskyrus atvejį, kuomet skundas buvo atmestas dėl formalių priežasčių be sprendimo iš esmės;

<…>“

B — *Nacionalinė teisė*

9. Austrijos civilinio proceso kodekso (*Zivilprozessordnung*) 528 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje numatyta:

„Tačiau kasacinio skundo pateikti negalima,

<…>

10. Austrijos Prekybos agentų įstatymo *(Handelsvertretergesetz)* 23 straipsnyje numatyta:

„1. <…> Jei viena sutarties šalis be svarbios priežasties nutraukia sutartinius santykius prieš sutarties pabaigos terminą, kita sutarties šalis gali pareikalauti įvykdyti sutartį arba atlyginti patirtus nuostolius. <…>

<…>“

11. Austrijos Prekybos agentų įstatymo *(Handelsvertretergesetz)* 24 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Pasibaigus sutartiniams santykiams prekybos agentas turi teisę gauti tinkamą kompensaciją, jei:

1) atstovaujamajam jis pristatė naujų klientų ar labai išplėtojo prekybinius santykius su esamais klientais;

2) numatoma, kad atstovaujamasis ar jo teisių perėmėjas galės gauti didelės naudos iš šių prekybinių santykių, net jei sutartiniai santykiai bus pasibaigę; ir

3) jei kompensacijos sumokėjimas yra tinkamas, atsižvelgiant į visas aplinkybes ir ypač į prekybos agento negautus komisinius iš santykių su šiais klientais.

<…>“

III — Bylos aplinkybės, procesas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ir prejudiciniai klausimai

12. Ieškovė pagrindinėje byloje yra Austrijos mieste Amštetene įsteigta bendrovė *Wood Floor*, o atsakovė yra Liuksemburgo mieste Vaserbilige įsteigta bendrovė *Silva Trade*. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutarties aišku, kad įmonės *Wood Floor* direktorius, Andreas Domberger, prieš vykdydamas komercinio atstovavimo veiklą per įmonę *Wood Floor*, pirmiausia pats veikė kaip įmonės *Silva Trade* prekybos agentas. Nagrinėjamoje byloje prekybos agento sutartis buvo sudaryta žodžiu[6].

13. Ieškovė vykdė komercinio atstovavimo veiklą Austrijoje, Italijoje, Baltijos šalyse, Lenkijoje[7] ir Šveicarijoje. Kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ieškovė dažniausia bendraudavo su klientais savo biure buveinėje telefonu ar elektroniniu paštu, o kartais ir tiesiogiai klientų buveinėse ar gyvenamosiose vietose. 70 % komercinio atstovavimo veiklos buvo

6 — Aplinkybė, kad komercinio atstovavimo sutartis buvo sudaryta žodžiu, paaiškėja ne iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutarties, bet iš ieškovės teiginių pagrindinėje byloje.

7 — Aplinkybė, kad prekybos agentas taip pat vykdė komercinio atstovavimo veiklą Lenkijoje, paaiškėja ne iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutarties, bet iš atsakovės teiginių pagrindinėje byloje. Žr. šios išvados 30 punktą.

vykdoma ieškovės buveinėje Austrijoje ir 30% – užsienyje.

14. Atsakovė, bendrovė *Silva Trade*, 2007 m. balandžio 2 d. raštu nutraukė komercinio atstovavimo sutartį. Kadangi, kaip nurodė atsakovė (prekybos agentė), sutartis buvo nutraukta neteisėtai anksčiau termino, remdamasi Austrijos Prekybos agentų įstatymo *(Handelsvertretergesetz)* 23 straipsniu, 2007 m. rugpjūčio 21 d. ji pareiškė ieškinį Sankt Pelteno apygardos teismui *(Landesgericht Sankt Pölten)* Austrijoje dėl 27 864,65 EUR nuostolių, kuriuos patyrė nutraukus sutartį anksčiau termino, atlyginimo. Be to, šiame ieškinyje atsakovė reikalavo sumokėti 83 593,95 EUR kompensaciją pagal Austrijos Prekybos agentų įstatymo 24 straipsnį. Ieškovė rėmėsi Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunkčiu dėl Austrijos teismo jurisdikcijos, nes ji komercinio atstovavimo veiklą vykdė savo buveinėje Austrijoje. Atsiliepime į ieškinį atsakovė pateikė prieštaravimą dėl teritorinio teismingumo ir tarptautinės teismo jurisdikcijos, pareikšdama, kad su sandoriais Austrijoje susiję vos 24,9 % ieškovės apyvartos, o likusią dalį metinės apyvartos ji pasiekė užsienyje.

15. Pirmosios instancijos teismas 2008 m. spalio 10 d. nutartimi pripažino savo teritorinį teismingumą. Motyvuojamojoje nutarties dalyje jis nurodė, kad Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto „paslaugų“ sąvoka turi būti aiškinama plačiai ir laikytina, jog paslaugos sąvoka apima ir prekybos agento veiklą. Pirmosios instancijos teismo jurisdikcija pagrįsta tuo, kad ieškovės veiklos centras buvo Amštetene, Austrijoje.

16. Dėl nutarties dėl teismo jurisdikcijos atsakovė pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *(Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas)), nurodydama, kad jei sutartinių prievolių vykdymo vietos yra keliose valstybėse narėse, ieškovė gali pareikšti ieškinį vienoje iš valstybių narių dėl visų sutartinių prievolių pažeidimo, tačiau tik tuo atveju, jei teismo jurisdikcija nustatoma pagal Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnį, t. y. pagal atsakovės gyvenamąją vietą ar buveinę. Atsakovės nuomone, jei ieškinys nepareiškiamas atsakovės gyvenamosios vietos ar buveinės teismui, jei sutartinių prievolių vykdymo vietos yra keliose valstybėse narėse, šių valstybių narių teismai turi jurisdikciją tik tos prievolės, kuri įvykdyta atitinkamoje valstybėje narėje, atžvilgiu.

17. Dėl teisės pateikti prejudicinį klausimą pagal EB sutarties 68 straipsnio 1 dalį kartu

su 234 straipsniu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jis žada patvirtinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir kad šis sprendimas negalės būti apskųstas. Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali būti apibrėžiamas kaip teismas, kurio sprendimų negalima apskųsti pagal nacionalinę teisę EB sutarties 68 straipsnio 1 dalies kartu su 234 straipsniu prasme.

18. Todėl, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, jis turi jurisdikciją nagrinėjamoje byloje ir remiasi tuo, kad Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunktis turi būti aiškinamas savarankiškai ir vieta, kur realiai teikiamos paslaugos, yra šiuo požiūriu lemiamas veiksnys. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo sprendimą byloje *Color Drack*[8], kuriame Teisingumo Teismas išaiškino Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirmą įtrauką, kuomet prekė buvo pristatyta skirtingose vietose toje pačioje valstybėje narėje. Šiame sprendime Teisingumo Teismas pabrėžė, kad šį straipsnį reikia aiškinti atsižvelgiant į šio reglamento rengimo istoriją, juo siekiamus tikslus ir struktūrą[9] ir kad kelių pristatymo vietų toje pačioje valstybėje narėje atveju jurisdikciją nagrinėti visus iš sutarties kilusius ginčus gali turėti tik vienas teismas[10]. Teisingumo Teismas šiame sprendime taip pat nurodė, kad Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirma įtrauka taikoma ir vienos, ir kelių pristatymo vietų atvejais[11] bei kad esant kelioms prekių pristatymo vietoms prievolės vykdymo vieta pagal nagrinėjamą nuostatą iš principo reikia laikyti vietą, kur užtikrinamas glaudžiausias ryšys tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo, t. y. bendru atveju pagrindinio prekių pristatymo vieta[12]. Jei neįmanoma nustatyti pagrindinės pristatymo vietos, ieškovė, remdamasi Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirma įtrauka, gali iškelti atsakovui bylą pasirinktos tiekimo vietos teisme[13].

19. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, iš Teisingumo Teismo sprendime *Color Drack* pritaikytos taisyklės taip pat gali būti taikomos paslaugų teikimo sutartims, kurių pagrindu paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Šiuo atveju, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, nustatyti jurisdikciją reikia remiantis glaudžiausiu ryšiu su vieta, kurioje yra paslaugos teikėjo veiklos centras. Prašymą priimti prejudicinį

8 — Minėta 2 išnašoje.
9 — Ten pat, 18 punktas.
10 — Ten pat, 38 punktas.
11 — Ten pat, 28 punktas.
12 — Ten pat, 40 punktas.
13 — Ten pat, 42 punktas.

sprendimą pateikusio teismo nuomone, ieškovė teikė komercinio atstovavimo paslaugas iš savo buveinės Austrijoje, kurią reikia laikyti jos veiklos centru, todėl Austrijos teismai turi jurisdikciją nagrinėjamoje byloje.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat mano, kad Sprendime *Besix*[14] suformuluota taisyklė negali būti pritaikyta nagrinėjamoje byloje. Byloje *Besix* buvo nagrinėjama geografiškai neapibrėžta pareiga susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, o nagrinėjamoje byloje vykdymo vietos yra apibrėžtos geografiškai.

21. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vadovaudamasis EB sutarties 68 straipsniu kartu su EB sutarties 234 straipsniu, 2008 m. gruodžio 23 d. nutartimi nusprendė pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus[15]:

„1. a) Ar 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001 1 16, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42; toliau – Briuselio I reglamentas) 5 straipsnio 1 punkto b papunktis taikomas paslaugų teikimo sutarčiai ir tuomet, kai, remiantis susitarimu, paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse?

Jeigu būtų teigiamai atsakyta į šį klausimą:

b) Ar minėta nuostata turi būti aiškinama taip, kad pagrindinės prievolės įvykdymo vieta nustatytina pagal tą vietą, kurioje yra paslaugos teikėjo veiklos centras, vertintinas remiantis laiko sąnaudomis ir veiklos reikšmingumu;

c) nesant galimybės nustatyti veiklos centro, ieškinys dėl visų iš sutarties kylančių teisių gali būti pareikštas

14 — 2002 m. vasario 19 d. Sprendimas *Besix* (C-256/00, Rink. p. I-1699).

15 — Ši išnaša susijusi tik su išvados versija slovėnų kalba.

bet kurioje paslaugų teikimo vietoje Bendrijoje, ieškovo pasirinkimu?

2. Jeigu būtų neigiamai atsakyta į pirmąjį klausimą:

Ar Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunktis paslaugų teikimo sutarties atveju taikomas ir tuomet, kai, remiantis susitarimu, paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse?“

IV — Procesas Teisingumo Teisme

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutartį Teisingumo Teismas gavo 2009 m. sausio 15 dieną. Šalys pagrindinėje byloje, Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Komisija pateikė pastabas per rašytinę proceso dalį. 2009 m. spalio 29 d. posėdyje šalių pagrindinėje byloje atstovai, Vokietijos vyriausybės ir Komisijos atstovai pateikė žodines pastabas ir atsakė į Teisingumo Teismo klausimus.

V — Šalių argumentai

A — *Priimtinumas*

23. Tik Komisija savo rašytinėse pastabose nagrinėja priimtinumo klausimą, nurodydama, kad pagal EB sutarties 68 straipsnį priimtini yra tik teismų, kurių sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami, prejudiciniai klausimai. Komisijos nuomone, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas realiai yra paskutinė instancija, priklauso nuo konkrečių aplinkybių, t. y. nuo to, ar galima apskųsti teismo sprendimą nagrinėjamame procese.

24. Komisijos nuomone, atsižvelgiant į konkrečias šios bylos aplinkybes, neįmanoma apskųsti nagrinėjamo sprendimo. Komisija nurodo, kad pagal Austrijos civilinio

proceso kodekso (*Zivilprozessordnung*) 528 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą kasacinis skundas nėra priimtinas, jei skundžiama pirmosios instancijos teismo nutartis buvo visiškai patvirtinta. Kadangi nagrinėjamoje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas žada patvirtinti nutartį dėl pirmosios instancijos teismo jurisdikcijos, jo sprendimo negalima būtų apskųsti. Todėl, Komisijos nuomone, šie prejudiciniai klausimai yra priimtini.

B — *Pirmasis prejudicinis klausimas*

1. Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunkčio taikymas keliose valstybėse narėse teikiamų paslaugų sutartims (pirmojo klausimo a punktas)

25. *Ieškovė pagrindinėje byloje, Vokietijos vyriausybė, Jungtinės Karalystės vyriausybė* ir *Komisija* siūlo Teisingumo Teismui atsakyti į pirmąjį prejudicinį klausimą, kad Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka taikoma ir tuomet, kai paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Šios šalys iš esmės pabrėžia, kad Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Color Drack* gali būti taikomas ir tuomet, kai sutartinė prievolė turi būti vykdoma keliose valstybėse narėse. Taip pat iš ieškovės pagrindinėje byloje, Vokietijos vyriausybės ir Komisijos teiginių yra akivaizdu, kad, šių šalių nuomone, Teisingumo Teismas jau atsakė į šį prejudicinį klausimą byloje *Rehder*.

26. Ieškovė pagrindinėje byloje taip pat priduria, kad taikant bylai Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką atsižvelgiama į nuspėjamumo tikslą, nes sutartyje, sudarytoje tarp šalių pagrindinėje byloje, aiškiai nurodoma, kuriose valstybėse narėse ieškovė teiks paslaugas. Ieškovės nuomone, tai yra esminis skirtumas, palyginti su sprendimu byloje *Besix*[16], kuriame nebuvo įmanoma nustatyti, kuriose valstybėse narėse sutartinės prievolės turėtų būti vykdomos, nes tuomet sutartinės prievolės turinys buvo susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų.

27. Vokietijos vyriausybė taip pat pabrėžia, kad dėl visų reikalavimų, pagrįstų tuo pačiu sutartiniu santykiu, jurisdikciją privalo

16 — Žr. 14 punkte minėtą Sprendimą *Besix*.

turėti tas teismas, kuris turi glaudžiausią ryšį su šiuo sutartiniu santykiu.

28. Jungtinės Karalystės vyriausybės nuomone, Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktis taikomas paslaugų teikimo sutartims, neatsižvelgiant į tai, ar paslaugos teikiamos vienoje, ar keliose valstybėse narėse. Jungtinės Karalystės vyriausybė atkreipia dėmesį į tai, kad toks aiškinimas atitinka Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio esmę ir atspindi šį principą: pirma, kuomet tai yra pagrįstai įmanoma, Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktis turi būti taikomas visada; antra, siekiant nuspėjamumo, turi būti įmanoma lengvai nustatyti, kuris teismas turi jurisdikciją atitinkamoje byloje; trečia, būtina vengti, kad skirtingi teismai priimtų sprendimus dėl skirtingų to paties ginčo aspektų, ir, ketvirta, atsakymas į šioje byloje pateiktą prejudicinį klausimą turi atitikti aiškinimą, kurį pateikė Teisingumo Teismas dėl Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 dalies[17].

29. Komisija pabrėžia, jog remiantis Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio formuluote ir struktūra negalima daryti išvados, kad jurisdikcija dėl prekių pirkimo-pardavimo ar paslaugų teikimo sutarčių yra nustatoma šios nuostatos pagrindu tik tuo atveju, kai sutartinė prievolė vykdoma tik vienoje valstybėje narėje. Toks Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio taikymo lauko ribojimas neatitinka reglamento tikslų. Komisija pabrėžia, jog iš 2, 6 ir 8 konstatuojamųjų dalių akivaizdu, kad siekiant užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą būtina patvirtinti jurisdikcijos taisyklių suderinimo priemones, jei ieškovo gyvenamoji vieta ar buveinė yra valstybėje narėje, tačiau byla turi tarpvalstybinį elementą. Komisijos nuomone, šiam tikslui būtų prieštaraujama, jei specialios jurisdikcijos dėl prekių tiekimo ir paslaugų teikimo sutarčių nustatymas būtų taikomas vien prekių tiekimui ar paslaugų teikimui tik vienoje valstybėje narėje. Be to, toks taikymo srities ribojimas labai paveiktų nuostatos veiksmingumą, nes tuo atveju, kuomet dalis prekių būtų pristatyta, ar dalis paslaugų suteikta kitoje valstybėje narėje, ši nuostata nebūtų taikoma. Taip pat tai neatitiktų šios nuostatos atsiradimo istorijos. Palyginti su anksčiau įsigaliojusia Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi, Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punktas buvo pakeistas taip, kad šio straipsnio prasme prekių pirkimo-pardavimo ir paslaugų teikimo požiūriu „vykdymo vieta“ buvo apibrėžta kaip pagrindinės sutartinės prievolės vykdymo vieta. Taigi ši nuostata palengvintų jurisdikciją turinčio teismo nustatymą pagrindinės sutartinės prievolės vykdymo

17 — 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972 12 31, p. 32), iš dalies pakeista 1978 m. spalio 9 d. Sutartimi dėl Danijos Karalystės, Airijos, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo (OL L 304, 1978 10 30, p. 1, ir pakeistas tekstas p. 77), 1982 m. spalio 25 d. Sutartimi dėl Graikijos Respublikos prisijungimo (OL L 388, 1982 12 31, p. 1), 1989 m. gegužės 26 d. Sutartimi dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos prisijungimo (OL L 285, 1989 10 3, p. 1) bei 1996 m. lapkričio 29 d. Sutartimi dėl Austrijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės prisijungimo (OL C 15, 1997 1 15, p. 1).

vietos atžvilgiu dėl dažniausiai pasitaikančių sutarčių, turinčių tarpvalstybinį elementą.

kaip taikomos tik vienai sutarties vykdymo vietai, nes sąvoka „vieta“ visuomet vartojama vienaskaita. Remdamasi byla *Besix*[20], ši šalis taip pat nurodo, kad galimų keblumų, kurie gali atsirasti tuo atveju, jei skirtingi teismai spręstų dėl skirtingų to paties ginčo aspektų, būtų galima išvengti, jei ieškovė pateiktų ieškinį atsakovės buveinės vietoje.

30. Skirtingai nei visos kitos šalys, atsakovė pagrindinėje byloje mano, kad Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka netaikoma paslaugų teikimo sutartims, kuomet paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Ši šalis pabrėžia, kad Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Color Drack* dėl prekių tiekimo sutarties vienoje valstybėje narėje negali būti taikomas šioje byloje, kurioje nagrinėjamas paslaugų teikimas keliose valstybėse narėse, nes toks taikymas neatitiktų nuspėjamumo tikslo, nustatant jurisdikciją turintį teismą. Kadangi ieškovė pasiekė didžiąją dalį savo apyvartos ne Austrijoje, o kitose valstybėse narėse (atsakovė nurodo, kad didžiausia apyvarta buvo Lenkijoje), jurisdikciją turinčio teismo nustatymas nėra nuspėjamas. Dėl to atsakovė taip pat atkreipia dėmesį į generalinio advokato Y. Bot išvadas byloje *Color Drack*[18], kur nurodoma, kad tuo atveju, jei sutartinės prievolės vykdymo vietos yra keliose valstybėse narėse, jurisdikciją turinčio teismo neįmanoma nustatyti remiantis Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčiu[19]. Ši šalis, be kita ko, mano, kad Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto nuostatos suprantamos

2. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas remiantis Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka (pirmojo klausimo b punktas)

31. Ieškovė pagrindinėje byloje ir Komisija mano kad jurisdikciją turintis teismas turi būti nustatomas atsižvelgiant į vietą, kur yra asmens, teikiančio paslaugas, veiklos centras *(Tätigkeitsschwerpunkt).*

32. Ieškovė taip pat pabrėžia, kad sutarties šalys galės lengvai iš anksto sutartyje nustatyti paslaugų teikimo centrą, ir dėl to

18 — Generalinio advokato Y. Bot išvada, pateikta 2007 m. vasario 15 d. byloje *Color Drack* (C-386/05, Rink. p. I-3699).

19 — Ten pat, 30 punktas.

20 — Žr. 14 išnašoje minėtą Sprendimą *Besix*.

jurisdikciją turinčio teismo nustatymas atitiktų nuspėjamumo tikslą, nes ieškovė tiksliai žinotų, kokiuose teismuose ji gali pateikti ieškinį, o atsakovė, – kuriuose teismuose prieš ją gali būti iškelta byla. Pagrindinės bylos procese ieškovė nurodė, kad prekybos agentas sudarytos žodinės sutarties pagrindu teikė paslaugas, surasdamas naujų klientų atstovaujamajam ir palaikydamas santykius su esamais klientais, derėdamasis su jais prieš sutarčių sudarymą, sudarydamas sutartis, priimdamas pretenzijas ir užtikrindamas atstovaujamajam bendrą pagalbą parduodant jo produktus. Kadangi ji didžiąją dalį paslaugų teikė iš savo buveinės Austrijoje, šios šalies nuomone, Austrijos teismas turi turėti jurisdikciją spręsti bylą.

33. Komisijos nuomone, jurisdikciją turinčio teismo nustatymas, remiantis paslaugas teikiančio asmens veiklos centru, atitinka įvairius jurisdikciją turinčio teismo nustatymo tikslus: pirmiausia, tai atitinka tikslą, kad visos bylos, kylančios iš tos pačios sutarties, būtų sprendžiamos viename teisme; antra, tai leidžia pasiekti jurisdikciją turinčio teismo nustatymo nuspėjamumo tikslą; trečia, šis jurisdikciją turinčio teismo nustatymas atitinka geografinio artumo tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo tikslą; ir, ketvirta, šis nustatymas taip pat atitinka šalių „priemonių lygybę“, nes ieškovė šitaip turi galimybę pareikšti ieškinį sutarties vykdymo vietos teisme, o atsakovei gali būti iškelta byla tik vienoje valstybėje narėje. Komisija atkreipia dėmesį, kad būtina įvertinti, kuriose valstybėse narėse buvo suteikta daugiausia paslaugų; šiuo požiūriu būtina atsižvelgti į aplinkybių visumą, pavyzdžiui, vietą, kur buvo sudaryta didžioji dalis sutarčių, ir vietą, kur buvo pasiekta didžiausia apyvarta. Komisijos nuomone, konkrečiu atveju vieta, kur buvo suteikta didžioji dalis paslaugų, yra Austrijoje, nes prekybos agentas suteikė 70 % prekybos agento paslaugų Austrijoje ir tik 30 % užsienyje. Tai, kad ieškovė Austrijoje gavo tik 25 % pelno, neprieštarauja tam, kad Austrijos teismas turėtų jurisdikciją, nes ieškovė organizavo savo veiklą iš savo buveinės Austrijos mieste Amštetene.

34. Vokietijos vyriausybės nuomone, komercinio atstovavimo keliose valstybėse narėse atveju būtina remtis paneigiama prezumpcija, kad vieta, kur pagal sutartį teikiamos paslaugos ir kurios pagrindu nustatomas jurisdikciją turintis teismas, yra vieta, kur

prekybos agentas turi savo „pagrindinį biurą“ (*Hauptbüro*).

35. Atsakydama į Vokietijos vyriausybės nuomonę pagrindiniame procese Komisija atkreipė dėmesį, kad nepritaria tokios paneigiamos prezumpcijos įtvirtinimui, nes tai prieštarautų Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio turiniui, pagal kurį jurisdikciją turintis teismas turi būti nustatomas remiantis kiekvienos bylos faktiniais įrodymais. Šių įrodymų analizę nacionalinis teismas atliktų tik tuomet, jei atsakovė ginčytų prezumpciją, pagal kurią jai užkraunama įrodinėjimo našta. Paneigiama prezumpcija suteikia per didelį pranašumą prekybos agentui, kuris visada galėtų pareikšti ieškinį ir jam galėtų būti iškelta byla jo buveinės vietoje[21]; atsakovei tokia paneigiama prezumpcija turėtų tokį patį poveikį kaip ir tuo atveju, jei jurisdikciją turintis teismas būtų nustatomas remiantis bendrąja Briuselio I reglamento 2 straipsnio 1 punkto taisykle.

36. Jungtinės Karalystės vyriausybės nuomone, netinka nustatinėti jurisdikciją turinčio teismo atsižvelgiant į paslaugas teikiančio asmens veiklos centrą. Jungtinės Karalystės vyriausybės nuomone, kalbama apie asmens, kuris teikia paslaugas bendrąja prasme, veiklos centro nustatymą. Ji mano, kad paslaugų teikimo vieta turi būti vieta, kur paslaugos realiai suteikiamos pagal sutartį, ir tai atitinkamoje byloje turi įvertinti nacionalinis teismas, remdamasis vertintinais faktais ir ekonomine realybe.

3. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas, kai veiklos centro nustatyti neįmanoma (pirmojo klausimo c punktas)

37. Ieškovės pagrindinėje byloje ir Vokietijos vyriausybės nuomone, būtina teigiamai atsakyti į pirmojo klausimo c punktą, kuriuo klausiama, ar, nesant galimybės nustatyti veiklos centro, ieškinys gali būti pareikštas bet kurioje paslaugų teikimo vietoje Bendrijoje, ieškovo pasirinkimu.

38. Atvirkščiai, Jungtinės Karalystės vyriausybės nuomone, tuo atveju, jei paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse ir jei neįmanoma nustatyti vietos, kur pagrindinė paslauga buvo suteikta, Briuselio

21 — Komisija pagrindinėje byloje vartojo ne sąvoką „Hauptbüro“ (pagrindinis biuras), o sąvoką „Niederlassung“ arba „Hauptniederlassung“ (buveinė ar pagrindinė buveinė).

I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktis netaikomas, nes jei ieškovei būtų leidžiama pasirinkti teismą, kuriame ji pareikštų ieškinį, tai suteiktų jurisdikciją bet kuriam teismui, o toks jurisdikciją turinčio teismo nustatymas atsakovei būtų itin nenuspėjamas.

39. Atsižvelgdama į pirmojo klausimo a ir b punktų atsakymą *Komisija* neatsako į pirmojo klausimo c punktą.

C — *Antrasis prejudicinis klausimas*

40. Dėl antrojo prejudicinio klausimo *ieškovė pagrindinėje byloje* ir *Komisija* mano, kad, atsižvelgdamos į teigiamą pirmojo klausimo atsakymą, jos neturi atsakyti į šį klausimą.

41. *Ieškovės pagrindinėje byloje* nuomone, Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunktis netaikomas šioje byloje, nes jurisdikciją turinčio teismo nustatymas remiantis a papunkčiu, kaip ir remiantis to paties straipsnio b papunkčiu, neleidžia užtikrinti nuspėjamumo ir teisinio saugumo, nustatant jurisdikciją turintį teismą.

42. *Jungtinės Karalystės vyriausybės* nuomone, tuo atveju, jei Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktis netaikomas, nes neįmanoma nustatyti paslaugų teikimo vietos, taikomas šio straipsnio a papunktis. Pateikdama savo argumentus, *Jungtinės Karalsytės vyriausybė* remiasi šio straipsnio c papunkčiu, kuriame nustatyta, kad a papunktis taikomas, jei netaikomas b papunktis.

43. *Vokietijos vyriausybė* neišsakė nuomonės dėl antrojo prejudicinio klausimo.

VI — Generalinės advokatės analizė

A — *Įžanga*

44. Šioje byloje Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką dėl

komercinio atstovavimo sutarties[22], kuomet prekybos agentas teikia paslaugas keliose valstybėse narėse. Taigi Teisingumo Teismas turės galimybę priimti sprendimą dėl jurisdikciją turinčio teismo nustatymo klausimo ginčuose, kylančiuose iš sutarčių dėl paslaugų teikimo keliose valstybėse narėse, o apie tai akademinėje literatūroje rašoma jau kuris laikas[23]. Nors šis klausimas jau buvo keliamas dėl vežimo sutarties byloje *Rehder*[24], minėtoje byloje paslaugų teikimo keliose valstybėse narėse klausimas neatrodė toks sudėtingas, nes buvo tik dvi paslaugų teikimo vietos galimybės – lėktuvo išvykimo ir atvykimo vieta. Taigi nagrinėjama byla bus pirmoji, kurioje Teisingumo Teismas turės priimti sprendimą dėl jurisdikciją turinčio teismo nustatymo klausimo, kai paslaugos teikiamos keliose vietose ir skirtingose valstybėse narėse.

45. Tačiau ši byla nėra vienintelė Teisingumo Teismo byla, kurioje nagrinėjamas panašus klausimas. Norėčiau atkreipti dėmesį, kad šiuo metu Teisingumo Teismui pateikta byla *Hölzel ptrieš Seunig*[25], kurioje nagrinėjami panašūs klausimai, dar nėra išspręsta: šioje byloje keliamas jurisdikciją turinčio teismo nustatymo klausimas, kuomet paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Nagrinėjamos bylos sprendimas taip pat turės įtakos bylos *Hölzel prieš Seunig* sprendimui.

46. Norėčiau taip pat atkreipti dėmesį, kad sutartys, dėl kurių gali kilti jurisdikciją turinčio teismo nustatymo klausimas dėl to, kad yra galimybė teikti paslaugas keliose valstybėse narėse, yra labai skirtingos. Pavyzdžiui, toks

22 — Teisingumo Teismas, žinoma, jau sprendė jurisdikcijos klausimą ginčuose, kylančiuose dėl komercinio atstovavimo sutarčių, aiškindamas Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 punktą byloje *Leathertex* (C-420/97, Rink., p. I-6747). Tačiau ši byla nėra reikšminga nagrinėjamoje byloje, nes jurisdikcija pagal Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 punktą nustatoma kitaip nei jurisdikcija pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktį. Dabartinis Briuselio I reglamento 5 straipsnio, 1 punkto a papunktis yra Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 punkto atitikmuo; apibrėžiant jurisdikciją pagal šį straipsnį, nagrinėjamų prievolių įvykdymo vieta nustatoma pagal teisę, kuri taikoma sutartiniams santykiams *(lex causae)*, o sutartiniams santykiams taikomą teisę pagal nacionalines kolizijų taisykles nustato nacionalinis teismas, kuriame pradėtas ginčas. Dėl jurisdikcijos nustatymo pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunktį taip pat žr. šios išvados 76 išnašą.

23 — Šią problemą doktrinoje nurodo, pavyzdžiui, H. Gaudemet-Tallon „Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement n° 44/2001", *Conventions de Bruxelles et de Lugano*, 3-iasis leidimas, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paryžius, 2002, p. 159, 199 punktas; P. Mankowski U. Magnus ir P. Mankowski (leid.) leidinyje „Bruxelles I Regulation, Sellier. European Law Publishers", Miunchenas, 2007, p. 147, 120 bei kiti punktai; S. Leible „Zuständiges Gericht für Entschädigungsansprüche von Flugpassagieren", *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, Nr. 16/2009, p. 573.

24 — Žr. 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder*.

25 — Byla C-147/09, *Hölzel prieš Seunig*; prejudiciniai klausimai paskelbti 2009 m. liepos 4 d. Oficialiajame leidinyje, C 153, p. 27. Byloje *Hölzel prieš Seunig* ieškovė, gyvenanti Austrijoje, pirmiausia įgaliojo atsakovę, gyvenančią Čekijos Respublikoje, atlikti įvairius veiksmus (pavyzdžiui, bankines operacijas, apmokėti gydymą, paslaugas namuose seniems žmonėms) ir ją vėliau taip pat bendrai įgaliojo atstovauti ieškovei tvarkant visus reikalus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nebuvo įmanoma nustatyti, ar atsakovė vykdė didžiąją dalį veiksmų ieškovės naudai Austrijoje, ar Čekijos Respublikoje. Dėl faktų žr. 2009 m. vasario 27 d. *Oberlandesgericht Wien* (Austrija) nutartį.

klausimas gali kilti ir dėl atstovavimo sutarčių tarp advokato ir jo kliento[26]. Jei, pavyzdžiui, advokatų kontora, esanti Liuksemburge, atstovauja klientui iš Vokietijos byloje, kuri vyksta Prancūzijoje, ir jei kyla ginčas tarp kliento ir advokatų kontoros, kils klausimas, kuris teismas turi jurisdikciją spręsti šią bylą. Taip pat jurisdikciją turinčio teismo nustatymas gali būti sudėtingas ir atstovavimo sutarties atveju, jei atstovas veikia atstovaujamojo naudai keliose valstybėse narėse. Taigi Teisingumo Teismas, priimdamas sprendimą šioje byloje, turės atsižvelgti į galimas sprendimo pasekmes kitų rūšių paslaugų teikimo keliose valstybėse narėse sutartims.

B — *Priimtinumas*

47. Pagal EB sutarties 68 straipsnio 1 dalies kartu su EB sutarties 234 straipsniu nuostatas tik teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami, gali pateikti prejudicinį klausimą dėl EB sutarties IV antraštinės dalies (Vizų, prieglobsčio, imigracijos ir kitos su laisvu asmenų judėjimu susijusios politikos sritys) aiškinimo ar dėl Bendrijos institucijų aktų, priimtų remiantis šia antraštine dalimi, galiojimo arba aiškinimo[27]. Briuselio I reglamentas, kuris buvo priimtas remiantis EB 61 straipsnio c papunkčiu ir 67 straipsnio 1 dalimi, priskiriamas Bendrijos institucijų aktams, priimtiems pagal šią antraštinę dalį.

48. Nagrinėjamoje byloje atsakymas į klausimą, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali būti apibrėžtas kaip teismas, „kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami“, priklauso nuo sprendimo, kuris bus priimtas apskundimo procese dėl sprendimo dėl jurisdikcijos, vykstančiame prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme[28]. Iš

26 — Taip pat minėto P. Mankowski straipsnio (23 išnaša), p. 147, 120 punktas.

27 — Atkreipiu dėmesį į tai, kad Lisabonos sutartis, keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį, pasirašyta Lisabonoje 2007 m. gruodžio 13 d. (OL C 306, 2007 12 17, p. 1), 2 straipsnio 67 punktu panaikina dabartinį EB 68 straipsnį. Tai reiškia, kad po Lisabonos sutarties įsigaliojimo 2009 m. gruodžio 1 d. visi valstybių narių teismai galės pateikti prejudicinius klausimus, susijusius su šia sritimi, o ne tik teismai, kurių sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami. Kadangi prejudicinių klausimų priimtinumas vertinamas atsižvelgiant į šių klausimų pateikimo Teisingumo Teismui datą, į šią Lisabonos sutarties nuostatą dar nėra atsižvelgiama nagrinėjamoje byloje.

28 — Atkreipiu dėmesį į tai, kad vertinimas, ar kalbama apie teismą, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami, nėra abstraktus; priešingai — jis yra konkretus ir priklauso nuo galimybės paduoti teisminį skundą nagrinėjamoje byloje. Taigi Teisingumo Teismas, remdamasis konkrečių aplinkybių vertinimu, nusprendė, kad prejudicinis klausimas yra nepriimtinas, pavyzdžiui, 2004 m. kovo 31 d. nutartyje byloje *Georgescu* (C-51/03, Rinkinys, p. I-3203, 29–32 punktai) ir 2004 m. birželio 10 d. nutartyje byloje *Warbecq* (C-555/03, Rink. p. I-6041, 12–15 punktai). Dėl konkretaus teismo, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami, sąvokos vertinimo žr. doktrinoje, pavyzdžiui, M. Rossi, C. Calliess, M. Ruffert (leid.) „EUV/EGV. Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtecharta. Kommentar“, 3-iasis leidimas, Beck, Miunchenas, 2007, p. 951, 4 punktas.

Austrijos civilinio proceso kodekso *(Zivilprozessordnung)* 528 straipsnio 2 dalies antros įtraukos aišku, kad skundas (kasacinis skundas) dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimo negalės būti pateiktas, jei šis teismas patvirtins pirmosios instancijos teismo sprendimą dėl jurisdikcijos. *A contrario* tai reiškia, kad jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepatvirtins pirmosios instancijos teismo sprendimo, skundas (kasacinis skundas) dėl šio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimo galės būti pateiktas.

49. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad žada patvirtinti pirmosios instancijos teismo sprendimą dėl jurisdikcijos, todėl nebus įmanoma apskųsti jo sprendimo[29]. Tačiau norėčiau atkreipti dėmesį, kad šio sprendimo turinys priklauso ne tik nuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo vertinimo, bet pirmiausia nuo Teisingumo Teismo atsakymo į prejudicinį klausimą. Jei Teisingumo Teismo atsakymas iš esmės atitiks Austrijos pirmosios instancijos teismo sprendimą, nebus įmanoma pateikti skundo dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimo, tačiau jei Teisingumo Teismas nuspręs kitaip, skundas dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimo galės būti paduotas, ir tuo atveju šis teismas nebus teismas, „kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami“.

50. Tačiau, mano nuomone, šioje byloje pateikti prejudiciniai klausimai yra priimtini. Kaip pagrindinį argumentą priimtinumo naudai būtina nurodyti pasekmes, kurios kiltų, jei būtų nuspręsta, kad klausimai nepriimtini. Tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas spręstų pats ir patvirtintų pirmosios instancijos teismo sprendimą. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas būtų teismas, „kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau teismine tvarka neskundžiami“. Be to, jei būtų manoma, kad prejudiciniai klausimai nėra priimtini, tai leistų nuspėti Teisingumo Teismo sprendimą dėl esmės ir atitinkamai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimą dėl esmės šioje byloje, nes būtų preziumuojama, kad Teisingumo Teismas, o kartu ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, spręstų kitaip nei Austrijos pirmosios instancijos teismas. Tiesa, kad nagrinėjama byla susijusi tik su galimybe, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas bus paskutinioji instancija, tačiau ši galimybė turi būti pakankama prejudicinių klausimų priimtinumui, nes priimtinumo analizės stadijoje dar negalima žinoti, koks bus sprendimas dėl

29 — Reikia pridurti, kad Austrijos doktrinoje priimtinumo klausimą pagal EB 68 straipsnio 1 punktą kartu su Austrijos civilinio proceso kodekso *(Zivilprozessordnung)* 528 straipsnio 2 dalies antra pastraipa nagrinėja I. Tarko, H. Mayer *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag, Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung*, Viena, 2003, EB 68 straipsnio komentaras, 8 punktas, kuriame nurodoma, kad nacionalinis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali tokiu atveju, koks yra nagrinėjamas, pateikti prejudicinį klausimą tik tuomet, jeigu ketina patvirtinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir todėl apskundimas yra nepriimtinas; autoriaus nuomone, tai turi būti nurodyta prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutartyje.

esmės. Taigi manau, kad reikia priimti sprendimą *in favorem* dėl priimtinumo ir pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui visus išaiškinimo elementus, būtinus sprendimui šioje byloje priimti.

51. Todėl, mano nuomone, šie prejudiciniai klausimai nagrinėjamoje byloje yra priimtini.

C — *Pirmasis prejudicinis klausimas*

52. Pirmąjį prejudicinį klausimą sudaro kelios dalys. Pirmojo klausimo a punktu siekiama sužinoti, ar Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka taikoma sutartims, kaip antai komercinio atstovavimo sutartis nagrinėjamoje byloje, kuriomis remiantis paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Pirmojo klausimo b punktas susijęs su jurisdikciją turinčio teismo nustatymu komercinio atstovavimo sutarties atveju, kai prekybos agento paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse; tiksliau kalbant, siekiama išsiaiškinti, ar pagrindinių sutartinių prievolių vykdymo vieta nustatytina pagal tą vietą, kur yra paslaugų teikimo veiklos centras. Pirmojo klausimu c punktu siekiama išsiaiškinti, ar nesant galimybės nustatyti veiklos centro ieškinys dėl visų iš sutarties kylančių teisių gali būti pareikštas bet kurioje paslaugų teikimo vietoje Bendrijoje, ieškovo pasirinkimu.

53. Savo analizėje prieš pradėdama atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus klausimus pirmiausia pristatysiu esminius komercinio atstovavimo sutarties, kuri yra paslaugų teikimo sutartis Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antros įtraukos požiūriu, bruožus.

1. Įvadinės pastabos apie komercinio atstovavimo sutartį

a) Komercinio atstovavimo sutarties bruožai

54. Valstybių narių teisės aktai komercinio atstovavimo sutarčių srityje, kiek tai susiję su šių sutarčių esminiais bruožais, atitinka Direktyvą 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai

dirbančiais prekybos agentais, derinimo[30] (toliau – Direktyva 86/653/EEB).

55. Direktyvoje 86/653/EEB prekybos agentas – tai savarankiškai dirbantis tarpininkas, kuris turi ilgalaikį įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo kito asmens (ats-tovaujamojo) naudai[31] arba derėtis ir sudaryti tokius sandorius tokio atstovaujamojo naudai ir jo vardu[32]. Prekybos agentas privalo perduoti savo atstovaujamajam visą turimą būtiną informaciją ir laikytis atstovaujamojo duotų protingumo kriterijus atitinkančių instrukcijų[33]. Vykdydamas veiklą prekybos agentas privalo paisyti savo atstovaujamojo interesų ir elgtis rūpestingai bei sąžiningai[34].

56. Pagal Direktyvą 86/653/EEB atstovaujamasis privalo aprūpinti savo prekybos agentą reikiamais dokumentais, susijusiais su jo turimomis prekėmis, ir suteikti agentui informaciją, būtiną komercinio atstovavimo sutarčiai vykdyti; be to, pranešti, jei prekybinių sandorių sudaroma gerokiai mažiau, nei prekybos agentas galėjo tikėtis įprastomis sąlygomis[35].

30 — 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos Direktyva 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo (OL L 382, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 177). Kaip nurodyta direktyvos 2 konstatuojamoje dalyje, direktyva buvo priimta, be kita ko, „kadangi nacionalinių įstatymų dėl komercinio atstovavimo skirtumai iš esmės daro įtaką konkurencijos sąlygoms ir pačios veiklos vykdymui Bendrijoje bei kenkia tiek prekybos agentams, tiek *vis-à-vis* jų atstovaujamiesiems, tiek prekybinių sandorių saugumui; kadangi, be to, tokie skirtumai iš esmės kliudo sudaryti ir vykdyti komercinio atstovavimo sutartis, kai atstovaujamasis ir prekybos agentas yra įsisteigę skirtingose valstybėse narėse“. Atkreipiu dėmesį, kad ši direktyva buvo perkelta, pavyzdžiui, Austrijos teisėje į *Handelsvertretergesetz*, Belgijos teisėje į įstatymą dėl komercinio atstovavimo sutarties, Prancūzijos teisėje į Komercijos kodeksą (L-134-1–L-134-17 straipsniai), Italijos teisėje į Civilinį kodeksą (1742–1753 straipsniai), Vokietijos teisėje į *Handelsgesetzbuch* (84–92c straipsniai), Slovėnijos teisėje į *Obligacijski zakonik* (807–836 straipsniai) ir Jungtinės Karalystės teisėje į *Statutory Instrument 1993 No. 3053 — The Commercial Agents (Council Directive) Regulations 1993*.

31 — Būtina atkreipti dėmesį, kad komercinio atstovavimo sutartis yra pastovus sutartinis santykis; šis bruožas kyla ir iš Direktyvos 86/653/EEB. Pastovi sutartinio santykio prigimtis taip pat aiški iš kai kurių šią direktyvą į nacionalinę teisę perkeliančių valstybių narių nuostatų. Pavyzdžiui, Austrijos teisėje *Handelsvertretergesetz* 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Handelsvertreter ist, wer von einem anderen mit der Vermittlung oder dem Abschluss von Geschäften <…> *ständig* betraut ist <…>“. Belgijos teisėje įstatymo dėl prekybos atstovo sutarties 1 straipsnyje nustatyta: „Le contrat d'agence commerciale est le contrat par lequel <…> l'agent commercial est chargée *de façon permanente* <…> de la négociation et éventuellement de la conclusion d'affaires <…> du commettant“. Prancūzijos teisėje Komercijos kodekso L-134-1 straipsnyje nustatyta: „L'agent commercial est un mandataire qui <…> est chargé, *de façon permanente*, de négocier et, éventuellement, de conclure des contrats <…>“. Italijos teisėje Civilinio kodekso 1742 straipsnyje nustatyta: „Col contratto di agenzia una parte assume *stabilmente* l'incarico di promuovere, per conto dell'altra <…> la conclusione di contratti <…>“. Vokietijos teisėje *Handelsgesetzbuch* 84 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Handelsvertreter ist, wer <…> *ständig* damit betraut ist, für einen anderen <…> Geschäfte zu vermitteln oder in dessen Namen abzuschließen <…>“. Slovėnijos teisėje *Obligacijski zakonik* 807 straipsnyje nustatyta: „S pogodbo o trgovskem zastopanju se zastopnik zaveže, da bo *ves čas* skrbel za to, da bodo tretje osebe sklepale pogodbe z njegovim naročiteljem <…>“. Jungtinės Karalystės teisėje *Commercial Agents (Council Directive) Regulations 1993* 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Commercial agent' means a self-employed intermediary who has *continuing* authority to negotiate the sale or purchase of goods on behalf of another person <…>“. Pažymėta mano.

32 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 1 straipsnio 2 dalį.

33 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 3 straipsnio 2 dalį. Pabrėžiu, jog direktyvos 5 straipsnyje aiškiai nustatyta, kad šalys negali nukrypti nuo 3 ir 4 straipsnių nuostatų, kurios nustato prekybos agento bei atstovaujamojo teises ir pareigas.

34 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 3 straipsnio 1 dalį.

35 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 4 straipsnio 2 dalį.

Su prekybos agentu atstovaujamasis privalo elgtis rūpestingai ir sąžiningai[36].

57. Už veiklą prekybos agentas turi teisę gauti komisinį atlyginimą[37]. Dėl komisinio atlyginimo dydžio paprastai sutaria sutarties šalys, tačiau jeigu šiuo klausimu tarp šalių nėra jokio susitarimo, pagal Direktyvą 86/653/EEB, nepažeidžiant valstybių narių privalomų nuostatų dėl atlyginimo dydžio, prekybos agentui turi būti mokamas atlyginimas, kurio dydis atitinka agento veiklos vietos papročius[38].

58. Direktyvoje 86/653/EEB aiškiai nenurodyta, kad komercinio atstovavimo sutartis turi būti sudaryta raštu, tačiau valstybės narės gali numatyti, jog komercinio atstovavimo sutartis yra negaliojanti, jeigu ji nėra sudaryta raštu[39]. Be to, pagal šią direktyvą kiekviena šalis turi teisę, pareikalavus iš kitos šalies, gauti pasirašytą dokumentą, kuriame išdėstytos komercinio atstovavimo sutarties sąlygos, įskaitant vėlesnius pakeitimus[40]. Pagal šią direktyvą tos teisės atsisakyti draudžiama[41].

b) Komercinio atstovavimo sutartis kaip paslaugų teikimo sutartis

59. Šios bylos atžvilgiu reikia pripažinti, kad komercinio atstovavimo sutartis yra paslaugų teikimo sutartis pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką[42]. Kaip Teisingumo Teismas nurodė

36 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 4 straipsnio 1 dalį.

37 — Direktyvos 86/653/EEB 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad prekybos agentas turi teisę gauti komisinį atlyginimą už prekybinius sandorius, kurie sudaryti komercinio atstovavimo sutarties galiojimo metu, kai sandoris buvo sudarytas vykdant agento veiklą ar kai jis sudarytas su trečiąja šalimi, kuri anksčiau buvo agento klientas tokios pačios rūšies sandoriuose, bei kai jam yra patikėta tam tikra geografinė teritorija arba klientų grupė ir kai jis turi išimtinę teisę veiklai tam tikroje geografinėje teritorijoje arba klientų grupėje. Kai kuriais nustatytais išimtiniais atvejais prekybos agentas turi teisę gauti komisinį atlyginimą už sandorį, sudarytą pasibaigus prekybos atstovo sutarčiai (žr. Direktyvos 86/653/EEB 8 straipsnį).

38 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 6 straipsnio 1 dalį.

39 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 13 straipsnio 2 dalį.

40 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 13 straipsnio 1 dalį. Atkreipiu dėmesį, kad, pavyzdžiui, Prancūzijos, Italijos, Vokietijos ir Slovėnijos įstatymų leidėjai pasirinko šį sprendimą; nuostatose šiose valstybėse narėse aiškiai nenustatyta, kad komercinio atstovavimo sutartis turi būti sudaryta raštu. Jose nustatyta, tik kad viena sutarties šalis gali pareikalauti kitos šalies sudaryti raštišką dokumentą, pakartojantį sutarties turinį. Dėl Belgijos teisės žr. Įstatymo dėl komercinio atstovavimo sutarties 5 straipsnį; dėl Italijos teisės žr. Civilinio kodekso 1742 straipsnį; dėl Prancūzijos teisės žr. Komercijos kodekso L134–2 straipsnį; dėl Vokietijos teisės žr. *Handelsgesetzbuch* 85 straipsnį; dėl Slovėnijos teisės žr. *Obligacijski zakonik* 808 straipsnį.

41 — Žr. Direktyvos 86/653/EEB 13 straipsnio 1 dalį.

42 — Šio požiūrio taip pat laikomasi doktrinoje; žr., pavyzdžiui, H. Gaudemet-Tallon, 1999 m. spalio 5 d. — *Cour de justice des Communautés européennes (Sprendimo Leathertex komentaras), Revue critique de droit international privé*, Nr. 1/2000, p. 88; R. Emde, *Heimatgerichtsstand für Handelsvertreter und andere Vertriebsmittler?*, *Kommunikation & Recht*, Nr. 7/2003, p. 508; minėtas P. Mankowski straipsnis (23 išnaša), p. 131, 89 punktas; K. Fach Gómez *El Reglamento 44/2001 y los contratos de agencia comercial internacional: aspectos jurisdiccionales, Revista de derecho comunitario europeo*, Nr. 14/2003, p. 208; P. Berlioz „La notion de fourniture de services au sens de l'article 5-1 b) du règlement „Bruxelles I"", *Journal du droit international (Clunet)*, Nr. 3/2008, 45 punktas.

byloje *Falco*, „paslaugų sąvoka mažų mažiausiai reiškia tai, kad jas teikianti šalis vykdo tam tikrą veiklą už atlyginimą“[43]. Ši sąlyga nagrinėjamoje byloje yra įgyvendinta, nes prekybos agentas surado naujų klientų atstovaujamajam ir palaikė santykius su esamais klientais, derėjosi su klientais prieš sutarčių sudarymą, sudarinėjo sutartis, priiminėjo pretenzijas ir užtikrino atstovaujamajam bendrą pagalbą parduodant produktus[44]. Jis teikė šias paslaugas už atlyginimą, nes gavo komisinius už savo veiklą. Taigi šiuo atveju paslaugų teikimo sutarties buvimo sąlyga yra neginčijamai įvykdyta.

2. Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antros įtraukos taikymas paslaugų teikimo sutartims, vykdomoms keliose valstybėse narėse (pirmojo klausimo a punktas)

60. Pirmojo klausimo a punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka taikoma tokioms paslaugų teikimo sutartims, kaip antai komercinio atstovavimo sutartis nagrinėjamoje byloje, kuriomis remiantis paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse.

61. Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antroje įtraukoje nustatyta, kad jeigu nesusitariama kitaip, atitinkamos prievolės vykdymo vieta (kur galima patraukti į teismą asmenį, net jeigu jo gyvenamoji vieta ir yra kitoje valstybėje narėje[45]) teikiant paslaugas yra valstybėje narėje, kur paslaugos buvo arba turėtų būti suteiktos pagal sutartį. Mano nuomone, remiantis šiuo straipsniu neįmanoma nustatyti, ar ši nuostata taikoma paslaugų teikimo sutartims, vykdomoms tik vienoje valstybėje narėje, ar ir keliose valstybėse narėse. Sąvokos „valstybė narė“ vartojimas vienaskaita negali būti lemiamas[46].

43 — Žr. 3 išnašoje minėtą Sprendimą *Falco* (29 punktas). Taip pat žr. mano išvadą, pateiktą 2009 m. vasario 27 d. byloje *Falco Privatstiftung ir Rabitsch* (C-533/07, Rink. p. I-3327, 57 punktas) ir ten nurodytą doktriną.

44 — Žr. ieškovės teiginius 32 šios išvados punkte.

45 — Žr. Briuselio I reglamento 5 straipsnį.

46 — Labai griežtai aiškinant terminus galima būtų teigti, kad sąvokos „valstybė narė“ vartojimas vienaskaita parodo, jog reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktis taikomas tuomet, kai paslaugos teikiamos tik vienoje valstybėje narėje, tačiau tai, mano nuomone, prieštarautų šios straipsnio tikslui – nustatyti jurisdikciją turintį teismą visų rūšių komercinio atstovavimo sutartims. Sąvokų aiškinimas gali būti tik aiškinimo pradžios taškas ir jis pirmiausia turi būti paremtas teleologiniu ir sisteminiu aiškinimu. Dėl įvairių aiškinimo būdų Bendrijos teisėje žr., pavyzdžiui, K. Riesenhuber, K. Riesenhuber (leid.) „Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis, De Gruyter Recht“, Berlynas, 2006, p. 250 bei paskesni. Taip pat žr. P. Delnoy „Éléments de méthodologie juridique“, 2-asis leidimas, Larcier, Briuselis, 2006, p. 93, kur pabrėžiama, kad sąvokas būtina interpretuoti aiškiai, todėl galime daryti išvadą, jog nepakanka tik terminologinio sąvokų aiškinimo, kad būtų galima teisingai suprasti tekstą.

62. Tačiau, mano nuomone, į šį klausimą būtina atsakyti teigiamai. Toks atsakymas kyla iš naujausios Teisingumo Teismo praktikos, tiksliau kalbant, iš bylų *Color Drack*[47] ir *Rehder*[48]. Nors byla *Color Drack* buvo susijusi ne su paslaugų teikimo sutartimi, o su prekių pirkimo-pardavimo sutartimi, vis dėlto ji išlieka svarbi nagrinėjamai bylai, nes vėliau byloje *Rehder* Teisingumo Teismas išplėtė taisykles, kurias aptarė byloje *Color Drack*, taikydamas jas paslaugų teikimo sutartims.

63. Byloje *Color Drack* Teisingumo Teismas sprendė dėl Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirmos įtraukos taikymo prekių pristatymo į kelias vietas toje pačioje valstybėje narėje atveju. Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis straipsnis taikytinas prekių pristatymo į kelias vietas toje pačioje valstybėje narėje atveju, o jurisdikciją nagrinėti visus prekių pardavimo sutarties pagrindu pareikštus ieškinius tuomet turi teismas, kurio apylinkėje yra pagrindinė pristatymo vieta, kurią reikia nustatyti remiantis ekonominiais kriterijais[49]. Jei neįmanoma nustatyti pagrindinės pristatymo vietos, ieškovas gali iškelti bylą atsakovui pasirinktos pristatymo vietos teisme[50]. Šioje byloje Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad nagrinėjamas tik atvejis, kai prekės pristatomos į kelias vietas toje pačioje valstybėje narėje, ir iš to nematyti, koks atsakymas bus prekių pristatymo į kelias vietas skirtingose valstybėse narėse atveju[51].

64. Tiesa, jog byloje *Color Drack* generalinis advokatas Y. Bot gynė poziciją, kad jei pristatymo vietos yra keliose valstybėse narėse, jurisdikciją turintis teismas nebus nustatomas pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktį, nes nuspėjamumo

47 — Žr. 2 išnašoje minėtą Sprendimą *Color Crack*.

48 — Žr. 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder*.

49 — Žr. 2 išnašoje minėtą Sprendimą *Color Drack* (46 punktas). Sprendimo komentarą, pavyzdžiui, žr. U. Huber-Mumelter, K. H. Mumelter *Mehrere Erfüllungsorte beim forum solutionis: Plädoyer für eine subsidiäre Zuständigkeit am Sitz des vertragscharakteristisch Leistenden, Juristische Blätter*, Nr. 130/2008, p. 566 bei paskesni; P. Mankowski *Mehrere Lieferorte beim Erfüllungsortgerichtsstand unter Art. 5 Nr. 1 lit. B EuGVVO, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, Nr. 5/2007, p. 409 bei paskesni; A. Gardella „The ECJ in Search of Legal Certainty for Jurisdiction in Contract: The Color Drack Decision, Yearbook of private international law“, 2007, p. 445 bei paskesni; T. U. Do *Libre circulation des marchandises. Arrêt „ Color Drack“, Revue du droit de l'Union Européenne*, Nr. 2/2007, p. 471.

50 — Žr. 2 išnašoje minėtą Sprendimą *Color Drack* (46 punktas).

51 — Žr. 2 išnašoje minėtą Sprendimą *Color Drack* (16 punktas). Taip pat, dėl sprendimo byloje *Color Drack* kilo klausimas, ar jurisdikcija, kai pristatymo vietos yra tik vienoje valstybėje narėje, bus nustatyta kitaip nei tuomet, kai įvykdymo vietos bus keliose valstybėse narėse. Žr., pavyzdžiui, doktrinoje minėtą S. Leible straipsnį (23 išnaša), p. 572.

tikslas nebūtų pasiektas[52]. Jis taip pat nurodė, kad tokiu atveju jurisdikciją turintis teismas nebūtų nustatomas ir remiantis Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunkčiu, bet, priešingai, pagal Briuselio I reglamento 2 straipsnį, ir jurisdikciją turintis teismas būtų atsakovo buveinės ar gyvenamosios vietos teismas[53].

65. Tačiau neseniai išspręstoje byloje *Rehder*[54], kurioje sprendimas paskelbtas po to, kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė prejudicinį klausimą nagrinėjamoje byloje, Teisingumo Teismas jau atsakė į klausimą, ar Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka taikoma, jei paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Teisingumo Teismas nusprendė, kad bylos *Color Drack* nuostatos „tinka ir paslaugų teikimo sutartims, įskaitant atvejus, kai jos yra teikiamos ne vienoje valstybėje narėje“[55]. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad Briuselio I reglamento prekių pardavimo ir paslaugų teikimo sutartims nustatytos specialiosios jurisdikcijos taisyklės yra „tos pačios kilmės, jomis siekiama tų pačių tikslų ir jos užima tą pačią vietą šiuo reglamentu sukurtoje sistemoje“[56]. Be to, Teisingumo Teismo nuomone, kai skirtingose valstybėse narėse yra kelios paslaugų teikimo vietos, „artimumo ir nuspėjamumo tikslai, kurių siekiama teismų jurisdikciją koncentruojant paslaugų teikimo pagal nagrinėjamą sutartį vietoje bei visų iš šios sutarties kylančių reikalavimų atžvilgiu nustatant vieną jurisdikciją turintį teismą, negali būti vertinami kitaip“[57]. Teisingumo Teismo nuomone, tokia diferenciacija būtų „nepagrįsta pagal Reglamento Nr. 44/2001 nuostatas“ ir prieštarautų reglamento priėmimo tikslui[58].

66. Taigi Teisingumo Teismas byloje *Rehder* jau atsakė į klausimą, ar Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka

52 — Žr. 18 išnašoje minėtą generalinio advokato išvadą byloje *Color Drack* (30 punktas).

53 — Ten pat.

54 — Žr. 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder*.

55 — Žr. 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder* (36 punktas).

56 — Ten pat.

57 — Ten pat, 37 punktas.

58 — Ten pat.

taikoma, kai paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad teisės doktrinoje taip pat pabrėžiama, jog šis straipsnis taikomas paslaugų teikimo sutartims, vykdomoms keliose valstybėse narėse[59].

67. Taigi, mano nuomone, būtina atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmojo klausimo a punktą, kad Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka taikoma tokioms paslaugų teikimo sutartims, kaip antai komercinio atstovavimo sutartis nagrinėjamoje byloje, kuriomis remiantis paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse.

3. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką (pirmojo klausimo b punktas)

68. Pirmojo klausimo b punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad nustatant jurisdikciją turintį teismą bylų, kylančių iš paslaugų teikimo sutarties, vykdomos keliose valstybėse narėse, nagrinėjimo vieta, kur prievolės yra vykdomos, šio straipsnio prasme nustatytina pagal tą vietą, kur yra paslaugų teikimo veiklos centras.

69. Dėl šio klausimo pirmiausia norėčiau atkreipti dėmesį, kad Teisingumo Teismas, nagrinėjamoje byloje nustatydamas jurisdikciją turintį teismą, turi atsižvelgti į dvi taisykles.

70. Pirmiausia Teisingumo Teismas turi atsižvelgti į taisyklę, kad atitinkamo teismo jurisdikcija turi būti *nuspėjama*[60], o tuo ir

59 — Žr., pavyzdžiui, S. Leible *Zuständiges Gericht für Entschädigungsansprüche von Flugpassagieren, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, Nr 16/2009, p. 572. Netiesiogiai dėl jurisdikcijos nustatymo paslaugų teikimo keliose valstybėse narėse sutartims pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką žr., pavyzdžiui, minėto H. Gaudemet-Tallon straipsnio (23 išnaša), p. 159, 199 punktą; minėto P. Mankowski straipsnio (23 išnaša), p. 147, 148, 120 ir 121 punktus.

60 — Žr. Briuselio I reglamento 11 konstatuojamąją dalį, kurioje nustatyta, kad jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos. Teismo praktikoje žr., pavyzdžiui, 3 išnašoje minėtą Sprendimą *Falco* (21 punktas) ir 2007 m. spalio 11 d. Sprendimą *Freeport* (C-98/06, Rink. p. I-8319, 36 punktas). Doktrinoje žr., pavyzdžiui, B. Gsell *Autonom bestimmter Gerichtsstand am Erfüllungsort nach der Brüssel I-Verordnung, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, Nr. 6/2002, p. 488, 489; J. Kropholler „Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar zu EuGVO und Lugano-Übereinkommen", 7-asis leidimas, *Verlag Recht und Wirtschaft*, Heidelbergas, 2002, p. 125, 1 punktas. Dėl Briuselio konvencijos, į kurią galime atsižvelgti dėl šios konvencijos aiškinimo tęstinumo ir Briuselio I reglamento aiškinimo tęstinumo, žr., pavyzdžiui, J. Hill *Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention, International and Comparative Law Quarterly*, Nr. 3/1995, p. 605.

pasireiškia teisinio saugumo taisyklė[61]. Iš Teisingumo Teismo praktikos aišku, kad Briuselio I reglamentu siekiama teisinio saugumo tikslo – sustiprinti Europos bendrijoje įsisteigusių asmenų teisinę apsaugą, sudarant sąlygas ir ieškovui lengvai nustatyti teismą, į kurį jis galėtų kreiptis, ir atsakovui protingai numatyti teismą, kuriame jam gali būti iškelta byla[62].

71. Antra, teismo jurisdikcija turi būti nustatoma atsižvelgiant į vietą, kur užtikrinamas *glaudžiausias ryšys* tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo[63].

72. Atsižvelgiant į šias taisykles, būtina išanalizuoti, ar atsakymas į pirmojo klausimo b punktą gali būti nustatytas iš iki šiol paskelbtos Teisingumo Teismo praktikos.

73. Nustatydamas jurisdikciją turintį teismą pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką Teisingumo Teismas jau nusprendė byloje *Rehder*, kad tuo atveju, kai paslaugos teikiamos keliose vietose skirtingose valstybėse narėse, turi būti nustatoma vieta, kur užtikrinamas glaudžiausias ryšys tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo[64]. Teisingumo Teismo nuomone, kalbama apie vietą, kur pagal sutartį turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos[65].

74. Būtina paminėti, kad Teisingumo Teismas byloje *Rehder* netvirtino, jog vieta, kur pagal sutartį turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos, yra vienintelis galimas kriterijus nustatant jurisdikciją turintį teismą pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką. Teisingumo

61 — Dėl jurisdikcijos nuspėjamumo, kaip teisinio saugumo taisyklės išraiškos, žr., pavyzdžiui, 2006 m. liepos 13 d. Sprendimus *GAT* (C-4/03, Rink. p. I-6509, 28 punktas) ir *Roche Nederland ir kt.* (C-539/03, Rink. p. I-6535, 37 punktas), 2005 m. kovo 1 d. Sprendimą *Owusu* (C-281/02, Rink. p. I-1383, 41 punktas) ir 2002 m. vasario 19 d. Sprendimą *Besix* (C-256/00, Rink. p. I-1699, nuo 24 iki 26 punkto). Ši teismo praktika, be abejo, susijusi su Briuselio konvencija, bet būtina į ją atsižvelgti aiškinant reglamentą, išsaugant šios konvencijos ir Briuselio I reglamento aiškinimo tęstinumą.

62 — Žr. 2006 m. liepos 13 d. Sprendimą *Reisch Montage* (C-103/05, Rink. p. I-6827, 24 ir 25 punktai); žr. 2 išnašoje minėtą Sprendimą *Color Drack* (20 punktas) ir 3 išnašoje minėtą Sprendimą *Falco* (22 punktas). Taip pat žr. generalinio advokato J. Mazák išvadą, pateiktą 2009 m. rugsėjo 24 d. byloje *Car Trim* (C-381/08, dar nagrinėjama Teisingumo Teisme, 34 punktas).

63 — Žr. šia prasme 2 išnašoje minėtą Sprendimą *Color Drack* (40 punktas) ir 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder* (38 punktas). Taip pat žr. 62 išnašoje minėtą generalinio advokato J. Mazák išvadą byloje *Car Trim* (35 punktas). Doktrinoje žr., pavyzdžiui, T. Lynker *Der besondere Gerichtsstand am Erfüllungsort in der Brüssel I-Verordnung* (Art. 5 No. 1 EuGVVO), Lang, Frakfurt 2006, p. 141.

64 — Žr. 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder* (38 punktas). Palyginimui dėl jurisdikcijos dėl prekių pristatymo pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirmą įtrauką žr. 2 išnašoje minėtą Sprendimą *Color Drack* (40 punktas), kuriame Teisingumo Teismas pabrėžė, kad jurisdikcija „pagrindžia tai, kad sutartis ypač glaudžiai susijusi su teismu, kurio prašoma išspręsti ginčą".

65 — Žr. 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder* (38 punktas).

Teismas atkreipė dėmesį, kad reikia ieškoti tokios vietos, kur užtikrinamas glaudžiausias ryšys tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo, ypač vietos, kur pagal sutartį turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos[66]. Taigi pagrindinis kriterijus yra glaudžiausias ryšys tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo, tačiau šis ryšys gali būti itin gerai užtikrintas vietoje, kur pagal sutartį turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos.

75. Mano nuomone, nagrinėjamai bylai taip pat turi būti taikomos nuostatos, kurias Teisingumo Teismas nurodė byloje *Rehder*. Tačiau taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad nagrinėjamoje byloje komercinio atstovavimo sutartyje nenustatyta, kurioje vietoje ar kurioje valstybėje narėje turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos. Šioje žodžiu sudarytoje sutartyje[67] buvo nustatytos tik valstybės narės, kuriose prekybos agentas turėjo teikti komercinio atstovavimo paslaugas[68]. Taigi nagrinėjamoje byloje būtina išplėtoti *Rehder* sprendimą ta prasme, kad jei neįmanoma nustatyti vietos, kur pagal sutartį turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos, jurisdikciją turintis teismas nustatomas pagal vietą, kur realiai tos paslaugos buvo teikiamos[69].

76. Taigi manau, kad nagrinėjamoje byloje jurisdikciją turintis teismas yra teismas, kurio vietoje prekybos agentas teikė pagrindines paslaugas. Tokį vertinimą turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis faktinėmis aplinkybėmis, tačiau Teisingumo Teismas turi nustatyti kriterijus, kuriais vadovausis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Jei šios vietos nustatyti neįmanoma, Teisingumo Teismas turi papildomai pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kitų jurisdikcijos nustatymo kriterijų, kurie turi iš esmės atitikti nuspėjamumo ir glaudžiausio ryšio tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo reikalavimus.

77. Taigi pirmiausia nagrinėjamoje byloje būtina nustatyti kriterijus, kuriais remiantis bus nustatyta vieta, kur teikiamos pagrindinės paslaugos.

66 — Žr. 4 išnašoje minėtą Sprendimą *Rehder* (38 punktas, pažymėta mano). Pabrėžiu, pavyzdžiui, kad Teisingumo Teismas jau nurodė byloje *Color Drack*, žinoma, kalbėdamas apie jurisdikciją dėl prekių pristatymo pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirmą įtrauką, kad vieta, kur užtikrinamas glaudžiausias ryšys tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo, yra *apskritai* pagrindinė pristatymo vieta (žr. 2 išnašoje minėto Sprendimo *Color Drack* 40 punktą, pažymėta mano). Taigi Teisingumo Teismas, vartodamas sąvoką „apskritai“, norėjo pabrėžti, kad gali būti ir kitos vietos, kur užtikrinamas glaudžiausias ryšys tarp sutarties ir jurisdikciją turinčio teismo.

67 — Dėl aplinkybės, kad sutartis buvo sudaryta žodžiu, žr. šios išvados 12 ir 32 punktus.

68 — Dėl valstybių narių, kur prekybos agentas teikė komercinio atstovavimo paslaugas, žr. šios išvados 13 punktą.

69 — Doktrinoje žr., pavyzdžiui, K. Takahashi *Jurisdiction in matters relating to contract: Article 5(1) of the Brussels Convention and Regulation, European Law Review*, Nr. 5/2002, p. 539; minėtą K. Fach Gómez straipsnį (42 išnaša), p. 211; T. Rauscher (leid.) „Europäisches Zivilprozeβrecht. Kommentar“, 2-asis leidimas, Šellier. *European Law Publishers*, Miunchenas, 2006, p. 183, 55 punktas; H. Gaudemet-Tallon *Du 5 octobre 1999. — Cour de justice des Communautés européennes… [Commentaire de l'arrêt Leathertex]*, *Revue critique de droit international privé*, Nr. 1/2000, p. 88.

78. Mano nuomone, komercinio atstovavimo sutarties atveju šie kriterijai bus lemiami nustatant jurisdikciją turintį teismą: asmeninės investicijos ar prekybos agento pastangos, laikas, būtinas įvairioms paslaugoms suteikti, prekybinių santykių su įvairiais klientais trukmė, išlaidos, kurių prekybos agentas patyrė teikdamas tarpininko paslaugas atstovaujamajam, vieta, iš kurios prekybos agentas organizavo savo veiklą, ir prekybos agento pasiekta apyvarta. Tiksliau kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės nustatyti, kurioje vietoje prekybos agentas suteikė konkrečias paslaugas, kaip antai ryšių su potencialiais pirkėjais užmezgimas, dokumentų siuntimas, asmeniniai apsilankymai pas klientus, derybos, sutarties teksto rengimas, jei sutartis sudaryta rašytine forma, sutarties sudarymas ir galimų pretenzijų priėmimas. Jis taip pat turės atsižvelgti į tai, kad prekybos agento prievolės gali būti labai įvairios ir kad prekybos agentas gali įgyvendinti savo tarpininko misiją įvairiais būdais – paštu, telefonu, faksu, elektroniniu paštu ar kitomis šiuolaikinėmis ryšio priemonėmis, taip pat asmeniškai savo buveinėje, kliento buveinėje ar kitoje vietoje. Taip pat prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės atsižvelgti į tai, kad komercinio atstovavimo sutartis yra pastovus sutartinis ryšys[70]; taigi nekalbama apie tarpininko veiklą ar vienos sutarties sudarymą tarp atstovaujamojo ir kliento, bet priešingai, kalbama apie tarpininko veiklą ar kelių sutarčių sudarymą tarp atstovaujamojo ir klientų. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės atsižvelgti į vietą, kur prekybos agentas teikė paslaugas tęstinį laikotarpį.

79. Kalbant apie apyvartą kaip jurisdikciją turinčio teismo nustatymo kriterijų, reikia pridurti, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į tai, kad nors apyvarta tikrai gali būti vietos, kur prekybos agentas suteikė komercinio atstovavimo paslaugas, rodiklis, ši aplinkybė visada turi būti vertinama kartu su kitais kriterijais. Taigi apyvarta negali būti vienintelis ir lemiamas jurisdikciją turinčio teismo nustatymo kriterijus, kuris būtų viršesnis už kitus kriterijus. Apyvartos sumą labai sunku numatyti, nes ji gali greitai kisti, sudarius vieną sutartį tarp atstovaujamojo ir kliento. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nustato, kad, pavyzdžiui, prekybos agentas atliko didžiąją savo darbo dalį vienoje valstybėje narėje, tačiau didžiausia apyvarta buvo pasiekta kitoje valstybėje narėje, apyvartos suma negalės būti lemiama tiek, kad dėl šios aplinkybės valstybės narės teismas, kur buvo pasiekta didžiausia apyvarta, turėtų jurisdikciją. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į kriterijų visumą ir atsižvelgdamas

70 — Žr. šios išvados 31 išnašą. Dėl komercinio atstovavimo sutarties trukmės taip pat žr., pavyzdžiui, Italijos doktrinoje D. Comba, P. Samarotto „Il contrato internazionale di agenzia, Il Sole 24 Ore“, Milanas, 1999; Slovėnijos doktrinoje B. Zabel, M. Juhart, N. Plavšak (leid.) „Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem“, *GV založba*, Liubliana, 2004, įvadinis skyriaus apie komercinio atstovavimo sutartį komentaras, p. 421; Ispanijos doktrinoje žr. minėtą K. Fach Gómez straipsnį (42 išnaša), p. 206.

į tokį bendrą vertinimą nustatyti vietą, kur buvo teikiamos pagrindinės paslaugos.

80. Atsižvelgdama į analizę, pateiktą 69–79 šios išvados punktuose, manau, kad į pirmojo klausimo b punktą būtina atsakyti, jog Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad nustatant jurisdikciją turintį teismą dėl bylų, kylančių iš paslaugų teikimo sutarčių, vykdomų keliose valstybėse narėse, kaip antai komercinio atstovavimo sutartis nagrinėjamoje byloje, vieta, kurioje prievolės yra vykdomos, šio straipsnio prasme laikytina vieta, kur buvo teikiamos pagrindinės paslaugos. Tai įvertinti turi nacionalinis teismas.

4. Jurisdikciją turinčio teismo nustatymas, jei neįmanoma nustatyti vietos, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos (pirmojo klausimo c punktas)

81. Pirmojo klausimo c punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, kaip nustatyti jurisdikciją turintį teismą, jei neįmanoma nustatyti vietos, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos. Dėl šio klausimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar šiuo atveju ieškovas gali pareikšti ieškinį, susijusį su teisių, kylančių iš sutarties, visuma, savo pasirinkimu bet kurioje Bendrijos vietoje, kur paslaugos buvo teikiamos.

82. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas jau išreiškė savo požiūrį dėl klausimo, kur yra vieta, kur buvo teikiamos pagrindinės komercinio atstovavimo paslaugos[71], manau, kad būtina atsakyti į šį klausimą. Iš tikrųjų nėra visiškai neįmanoma, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikydamas jam Teisingumo Teismo nurodytus kriterijus, priims kitokį sprendimą. Taigi Teisingumo Teismas turi pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui visus išaiškinimus, kylančius iš Bendrijos teisės, kurie gali būti naudingi bylą sprendžiant iš esmės.

83. Jeigu jurisdikciją turinčio teismo neįmanoma nustatyti pagal vietą, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos, galimi jurisdikcijos nustatymo sprendimai nagrinėjamoje byloje yra įvairūs.

71 — Žr. šios išvados 13 ir 19 punktus.

84. Pirmas galimas sprendimas yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pasiūlytas sprendimas, kuriuo remiantis jurisdikciją visiems ieškiniams turi ieškovo bet kurioje valstybėje narėje, kur buvo teikiama dalis paslaugų, pasirinktas teismas. Toks sprendimas, be abejonės, praplėstų bylos *Rehder* taikymą nagrinėjamai bylai ir logiškai pratęstų Teisingumo Teismo praktiką, tačiau šiuo atveju man tai neatrodo tinkama dėl įvairių priežasčių. Pirmiausia šis sprendimas neatitinka nuspėjamumo tikslo, nes atveria galimybę vietos, kur gali būti iškelta byla, (perdėtam) daugybiškumui[72]. Antra, šis sprendimas suteikia perdėtą pranašumą ieškovui, kuris turi galimybę pasirinkti bylos iškėlimo vietą, ir tai sukelia didelį *forum shopping* pavojų[73]. Trečia, Teisingumo Teismo priimtas sprendimas byloje *Rehder* susijęs su specifinėmis aplinkybėmis – oro transporto iš vienos valstybės narės į kitą paslaugomis. Byloje *Rehder forum shopping* rizikos nebuvo, nes ieškovas galėjo pasirinkti tik iš dviejų vietų, kur galėjo pateikti ieškinį, o nagrinėjamoje byloje tokių vietų yra daugiau.

85. Pagal antrąjį galimą sprendimą jurisdikciją turėtų kiekvienos valstybės narės, kurioje buvo suteikta dalis paslaugų, teismas, tačiau tik dėl tos paslaugų dalies, kuri buvo suteikta toje valstybėje narėje[74]. Iš pirmo žvilgsnio šis sprendimas gali pasirodyti teoriškai priimtinas, tačiau jis kartu yra ginčytinas, nes per daug skaido jurisdikciją ir neproporcingai apsunkina ieškovo, kuris šiuo atveju turėtų iškelti daug bylų įvairiose valstybėse narėse, misiją. Be to, šis sprendimas kelia konflikto tarp sprendimų dėl to paties sutartinio santykio riziką[75].

86. Trečias galimas sprendimas nustatant jurisdikciją turintį teismą yra remiantis 5 straipsnio 1 punkto c papunkčiu pritaikyti to paties straipsnio a papunktį[76]. Manau, šis sprendimas taip pat nėra tinkamas. a

72 — Šia prasme žr., pavyzdžiui, minėto J. Kropholler straipsnio (60 išnaša), p. 141, 42 punktą; minėto T. Rauscher straipsnio (69 išnaša), p. 183, 55 punktą.

73 — Dėl *forum shopping* rizikos tokiais atvejais žr. doktrinoje S. Leible *Zuständiges Gericht für Entschädigungsansprüche von Flugpassagieren, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, Nr. 16/2009, p. 573. Dėl perdėto ieškovo pranašumo žr. minėto P. Mankowski straipsnio (23 išnaša), p. 148, 121 punktą.

74 — Šis sprendimas doktrinoje kartais vadinamas „mozaikos teorija“ arba „mozaikos sprendimu“. Žr., pavyzdžiui, minėto T. Rauscher straipsnio (69 išnaša), p. 183, 55 punktą ir minėto J. Kropholler straipsnio (60 išnašą), p. 141, 42 punktą.

75 — Žr. minėto T. Rauscher straipsnio (69 išnaša), p. 183, 55 punktą.

76 — Šis sprendimas remiamas doktrinoje, pavyzdžiui, minėto H. Gaudemet-Tallon straipsnio (23 išnaša), p. 159, 199 punktas. Minėto P. Mankowski straipsnio (23 išnaša), p. 147 ir 148, 120 ir 121 punktuose šis sprendimas minimas tik kaip vienas iš sprendimų, tačiau jis atmetamas. Atkreipiu dėmesį, kad jurisdikcija pagal pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunktį nustatoma trimis etapais. Ginčą nagrinėjantis teismas pirmiausia turi nustatyti, kuri sutartinė prievolė yra ginčo tarp sutarties šalių objektas. Paskui pagal savo teisės kolizijų taisykles jis turi nustatyti materialinę teisę, kuri taikoma sutartiniam santykiui tarp šalių (*lex causae*). Galiausiai pagal šią teisę jis turi nustatyti, kur yra ginčo sutartinės prievolės įvykdymo vieta. Žr. 1976 m. spalio 6 d. Sprendimą *De Bloos* (14/76, Rink. p. 1497, 13 punktas) ir 1976 m. spalio 6 d. Sprendimą *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, Rink. p. 1473, 13 punktas). Taip pat žr. mano išvadą, kurią pateikiau 2009 m. sausio 27 d. byloje *Falco Privatstiftung ir Rabitsch* (C-533/07, Rink. p. I-3327, 81 punktas).

papunktis taikomas tik sutartims, kurios nėra prekių pirkimo-pardavimo sutartys ar paslaugų teikimo sutartys[77] arba kuomet sutartinių prievolių įvykdymo vieta nėra vienoje iš valstybių narių[78] (išskyrus Danijos Karalystę, kuriai tebetaikoma Briuselio konvencija[79]). Jei kalbama apie paslaugų teikimo sutartį – būtent tokia neginčytinai yra ir komercinio atstovavimo sutartis[80], – jurisdikciją turintis teismas turi būti nustatomas pagal 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką, o ne pagal šio straipsnio a papunktį.

87. Ketvirta galimybė nustatyti jurisdikciją turintį teismą, jei to neįmanoma padaryti pagal vietą, kur teikiamos pagrindinės paslaugos, yra nustatyti jį ne pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punktą, o pagal reglamento 2 straipsnį, remiantis sprendimu byloje *Besix*[81]. Byloje *Besix* Teisingumo Teismas dėl Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 dalies nusprendė, kad jurisdikciją turintis teismas nebuvo nustatytas pagal šį straipsnį, nes nebuvo įmanoma nustatyti prievolės įvykdymo vietos, kadangi šios prievolės turinys, kuriame nebuvo jokio geografinio ribojimo, buvo įsipareigojimas susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, dėl ko buvo galima nustatyti kelias šios prievolės įvykdymo vietas[82]. Tokiu atveju jurisdikciją turintis teismas buvo nustatytas remiantis šios konvencijos 2 straipsnio pirma dalimi. Mano nuomone, galimybė nustatyti jurisdikciją turintį teismą remiantis sprendimu byloje *Besix*, t. y. pagal Briuselio I reglamento 2 straipsnį, nėra tinkama nagrinėjamoje byloje.

88. Pirmiausia jurisdikciją turinčio teismo nustatymas remiantis byla *Besix* padarytų neįmanomą jurisdikciją turinčio teismo nustatymą pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą

77 — Sutarties, kuri nėra prekių pirkimo-pardavimo sutartis ir kuriai jurisdikcija nustatoma pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunktį, pavyzdys yra sutartis, kuria intelektinių teisių savininkas perleidžia kontrahentui teisę naudotis šiomis teisėmis už atlyginimą (žr. 3 išvadoje minėto Sprendimo *Falco* 58 punktą). Doktrinoje žr. minėto P. Berlioz straipsnio (42 išnaša), 85–95 punktus. Minėtame K. Takahashi straipsnyje (69 išnaša), p. 534, teigiama, kad, pavyzdžiui, valiutos keitimo sutarčiai jurisdikcija nustatoma pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunktį.

78 — Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktis iš esmės suponuoja, kad prievolių įvykdymo vieta (prekių pristatymas ar paslaugų teikimas) yra vieta valstybėje narėje. *A contrario*, jei įvykdymo vieta yra ne valstybėje narėje, taikomas 5 straipsnio 1 punkto a papunktis. Doktrinoje žr., pavyzdžiui H.-W. Micklitz, P. Rott *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, Nr. 11/2001, p. 329, ir minėtas K. Takahashi straipsnis (69 išnaša), p. 540.

79 — Kaip nustatyta Briuselio I reglamento 21 konstatuojamoje dalyje, pagal Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties Protokolo dėl Danijos pozicijos 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šį reglamentą ir dėl to neprivalo jo laikytis ir jis neturi būti jai taikomas. Kaip nustatyta Briuselio I reglamento 22 konstatuojamoje dalyje, Briuselio konvencija ir toliau lieka galioti santykiams tarp Danijos ir valstybių narių, kurios privalo laikytis šio reglamento. Briuselio I reglamento 1 straipsnio 3 punkte nustatyta, kad šiame reglamente sąvoka „valstybė narė“ reiškia valstybes nares, išskyrus Daniją.

80 — Žr. šios išvados 59 punktą.

81 — Žr. 14 išnašoje minėtą Sprendimą *Besix*.

82 — Žr. 14 išnašoje minėtą Sprendimą *Besix* (55 punktas).

įtrauką tų komercinio atstovavimo sutarčių atžvilgiu, kurių pagrindu paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse. Tai prieštarautų 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio tikslui, kuris buvo įtrauktas į šį reglamentą būtent tam, kad dviem sutarčių rūšims – prekių pirkimo-pardavimo sutarčiai ir paslaugų teikimo sutarčiai – nagrinėjamų prievolių įvykdymo vieta būtų nustatyta nepriklausomai[83], tačiau bendrąja prasme tai irgi prieštarautų specialios jurisdikcijos taisyklei bylose, susijusiose su sutartiniais santykiais[84].

89. Beje, bylos *Besix* pritaikymas nagrinėjamoje byloje prieštarautų Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio struktūrai. Net jei sutiktume, kad šio straipsnio b papunktis netaikomas, jei neįmanoma nustatyti charakteringų prievolių įvykdymo vietos[85], jurisdikciją turintis teismas būtų nustatytas pagal šio straipsnio c papunktį, remiantis to paties straipsnio a papunkčiu[86]. Tik tuo atveju, jeigu jurisdikciją turintį teismą nustatyti būtų neįmanoma pagal šio straipsnio a papunktį, galima būtų tai padaryti pagal Briuselio I reglamento 2 straipsnį. Nustatant jurisdikciją turintį teismą pagal 2 straipsnį būtų išvengta šio tarpinio etapo ir visiškai neatsižvelgiama į Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto c papunktį ir į šio straipsnio struktūrą.

90. Galiausiai būtina atsižvelgti į tai, kad sutartinės prievolės prigimtis nagrinėjamoje byloje nėra lygintina su bylos *Besix* prievolės prigimtimi. Byloje *Besix* aplinkybės susijusios su sutartimi, kurios dalykas buvo prievolė susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, be jokio geografinio ribojimo[87]. Taigi ši sutartis nebuvo paslaugų teikimo sutartis, kaip antai

83 — Dėl šio Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio tikslo žr., pavyzdžiui, mano išvadą, pateiktą 2009 m. sausio 27 d. byloje *Falco Privatstiftung ir Rabitsch* (C-533/07, Rink. p. I-3327, 85 punktas).

84 — Doktrinoje žr., pavyzdžiui, minėto J. Kropholler straipsnio (60 išnaša), p. 141, 42 punktą, kuriame nepritariama galimybei, kad prekių pirkimo-pardavimo ar paslaugų teikimo keliose valstybėse narėse sutartims jurisdikcijos nustatymas pagal specialias jurisdikcijos taisykles bylose, susijusiose su sutartiniais santykiais, taigi pagal 5 straipsnio 1 punktą, būtų neleidžiamas.

85 — Kaip nurodžiau šios išvados 86 punkte, manau, kad tai neįmanoma ir kad jurisdikcija turi būti nustatoma pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktį, net jei neįmanoma nustatyti pagrindinės paslaugų teikimo vietos.

86 — Minėto P. Mankowski straipsnio (23 išnaša), p. 148, 121 punkte taip pat kritikuojama tai, kad neatsižvelgiama į vidinę Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto struktūrą.

87 — Žr. 14 išnašoje minėtą Sprendimą *Besix* (7 ir 8 punktai). Iš aplinkybių aprašymo sprendimo 7 ir 8 punktuose aišku, kad sutarties šalys sudarė sutartį, kuria įsipareigojo pateikti bendrą pasiūlymą viešojo pirkimo metu ir bendradarbiauti išimtinai viena su kita, nesusisaistant su kitais potencialiais partneriais.

nagrinėjamoje byloje. Jei byla *Besix* būtų buvusi išspręsta po Briuselio I reglamento įsigaliojimo, sutartis, susijusi su prievole susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, nebūtų buvusi apibrėžta kaip paslaugų teikimo sutartis pagal Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką[88], tačiau jurisdikciją turintis teismas, priešingai, būtų nustatytas pagal šio straipsnio a papunktį, kuris yra Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 dalies atitikmuo, aiškinamas byloje *Besix*. Taigi manau, kad sprendimas byloje *Besix* neturėtų būti taikomas šioje byloje.

91. Penktas galimas sprendimas, jei neįmanoma nustatyti vietos, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos, yra laikyti jurisdikciją turinčiu teismu tos vietos teismą, kur yra prekybos agento, taigi sutarties šalies, kuri turi įvykdyti charakteringą sutartinę prievolę, buveinė. Mano nuomone, šis sprendimas yra tinkamiausias dėl kelių priežasčių.

92. Pirmiausia šis sprendimas atitinka ir nuspėjamumo tikslą, ir glaudžiausią ryšį tarp sutarties ir jurisdikcijos turinčio teismo tikslą. Šis sprendimas yra nuspėjamas, nes kompetenciją turinčio teismo vietos nustatymas yra aiškus – prekybos agento buveinės vietos teismas – ir kadangi šis teismas sprendžia dėl visų reikalavimų, susijusių su ta pačia komercinio atstovavimo sutartimi. Be to, glaudžiausio ryšio buvimo sąlyga yra įvykdyta, nes dokumentinius įrodymus taip pat iš principo galima gauti prekybos agento buveinėje.

93. Antra, šis sprendimas yra tinkamas, nes nustatant jurisdikciją turintį teismą neperžengiamos Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antros įtraukos ribos. Tenka pripažinti, kad šis sprendimas, žinoma, iš dalies atitolsta nuo Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antros įtraukos tikslo, kuriuo remiantis jurisdikciją turintis teismas nustatomas atsižvelgiant į vietą, kur buvo suteiktos arba turėjo būti suteiktos paslaugos pagal sutartį. Iš tikrųjų kalbama apie vietą, kur paslaugos buvo *realiai* suteiktos, o tai reiškia, kad nustatant jurisdikciją turintį teismą pagal šį straipsnį taikomas kriterijus, kuris priklauso nuo faktinių aplinkybių[89]. Taigi tikrovėje siūlomas sprendimas reiškia faktinio kriterijaus pakeitimą

88 — „Kaip nurodžiau šios išvados 59 punkte, iš sprendimo byloje *Falco* aišku, kad „paslaugų“ sąvoka mažų mažiausiai reiškia tai, kad jas teikianti šalis vykdo tam tikrą veiklą *už atlyginimą*“ (žr. 3 išnašoje minėto Sprendimo *Falco* 29 punktą, pažymėta mano). Prievolės susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atveju su ja susijęs asmuo nevykdo jokios veiklos, todėl, mano nuomone, sutartis dėl prievolės susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antros įtraukos prasme negali būti apibrėžta kaip paslaugų teikimo sutartis. Dėl sąvokos „paslaugos“ žr. mano išvadą, pateiktą 2009 m. sausio 27 d. byloje *Falco Privatstiftung ir Rabitsch* (C-533/07, Rink. p. I-3327, 57 punktas) ir ten minimą doktriną.

89 — Žr. doktrinoje, pavyzdžiui, minėto P. Mankowski straipsnio (23 išnaša), p. 134, 96 punktą. Taip pat žr. H.-W. Micklitz, P. Rott *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001*, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, Nr. 11/2001, p. 328.

abstrakčiu kriterijumi. Tačiau sprendimas, pagrįstas abstrakčiu kriterijumi, taikomas tik kaip pagalbinis, kai vietos, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos, neįmanoma nustatyti[90]. Taigi manau, kad šis sprendimas vis dėlto yra tinkamiausias.

94. Mano nuomone, į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmojo klausimo c punktą reikia atsakyti taip, kad jei neįmanoma nustatyti vietos, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos, laikytina, kad prekybos agento atveju paslaugų teikimo vieta yra prekybos agento buveinė.

D — *Antrasis prejudicinis klausimas*

95. Antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia: tuo atveju, jei būtų neigiamai atsakyta į pirmojo klausimo a punktą, ar Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto a papunktis paslaugų teikimo sutarties atveju, kaip antai komercinio atstovavimo sutarties nagrinėjamoje byloje, taikomas ir tuomet, kai paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse.

96. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antrąjį prejudicinį klausimą pateikė tik papildomai, tuo atveju, jei atsakymas į pirmojo klausimo a punktą būtų neigiamas, t. y. jei 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką reiktų aiškinti, kad ji *netaikoma* paslaugų teikimo sutartims, kaip antai komercinio atstovavimo sutartis nagrinėjamoje byloje, kurių pagrindu paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse.

97. Iš šios išvados 67 punkto aišku, kad, mano nuomone, būtina atsakyti teigiamai į pirmojo klausimo a punktą ir todėl nebūtina atsakyti į antrąjį prejudicinį klausimą, užduotą tik papildomai.

90 — Šiuo požiūriu šis sprendimas yra tinkamesnis nei Vokietijos vyriausybės siūlomas sprendimas, nes komercinio atstovavimo sutarties atveju būtina remtis paneigiama prezumpcija, kad vieta, kur pagal sutartį teikiamos paslaugos ir kurios pagrindu nustatomas jurisdikciją turintis teismas, yra vieta, kur prekybos agentas turi savo „pagrindinį biurą“ (žr. šios išvados 34 punktą). Pagal Vokietijos vyriausybės siūlomą sprendimą remiamasi abstrakčiu kriterijumi ir atsižvelgiama į materialųjį kriterijų tik kaip į papildomą tuo atveju, jei prezumpcija yra ginčijama. Be to, Vokietijos vyriausybės siūlomo sprendimo atveju ieškovei tenka įrodinėjimo rizika, jei prezumpcija yra ginčijama.

E — *Išvada*

98. Mano nuomone, atsižvelgiant į išdėstytas nuostatas, Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka yra taikytina komercinio atstovavimo sutartims, kai prekybos agentas teikia paslaugas keliose valstybėse narėse, ir kad būtina aiškinti šį straipsnį taip, kad jurisdikciją turintis teismas yra nustatomas pagal vietą, kur buvo teikiamos pagrindinės paslaugos. Kadangi kalbama apie faktinių aplinkybių įvertinimą, jį turi atlikti nacionalinis teismas. Jei vietos, kur turi būti teikiamos pagrindinės paslaugos, neįmanoma nustatyti, mano nuomone, būtina nustatyti, kad komercinio atstovavimo paslaugų teikimo vieta yra prekybos agento buveinė.

VII — Išvada

99. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Oberlandesgericht Wien* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. 2000 m. gruodžio 22 d. Briuselio I reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka taikoma paslaugų teikimo sutartims, kaip antai komercinio atstovavimo sutartis nagrinėjamoje byloje, remiantis kuriomis paslaugos teikiamos keliose valstybėse narėse.

2. Briuselio I reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad nustatant jurisdikciją turintį teismą byloms, kylančioms

iš paslaugų teikimo sutarties, vykdomos keliose valstybėse narėse, kaip antai komercinio atstovavimo sutartis nagrinėjamoje byloje, vieta, kur paslaugos buvo suteiktos, šio straipsnio prasme nustatytina pagal tą vietą, kur buvo teikiamos pagrindinės paslaugos. Šį vertinimą turi atlikti nacionalinis teismas.

3. Jei neįmanoma nustatyti vietos, kur buvo teikiamos pagrindinės paslaugos, būtina nustatyti, kad komercinio atstovavimo paslaugų teikimo vieta yra prekybos agento buveinė.